

**СТРУЧНОМ ВЕЋУ ЗА ФИЛОЗОФСКЕ, ФИЛОЛОШКЕ, ИСТОРИЈСКЕ И
СОЦИОЛОШКЕ НАУКЕ УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ**

Молим да у складу са чл. 55. Закона о високом образовању и чл. 64. и 69. Статута Универзитета дате сагласност на извештај о урађеној докторској дисертацији:

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Презиме и име кандидата
Мр Слађана Видосављевић
Назив завршеног факултета
Природно-математички факултет, Приштина
Одсек, група, смер
Одсек за биологију
Година дипломирања
1983.
Назив магистарског рада, односно докторског студијског програма
„Квалитет нискоенергетских производа од меса и поврћа намењених посебним категоријама потрошача“
Научно подручје
Технологија
Година одбране магистарског рада, односно положеног задњег испита докторског студијског програма
1996.
Факултет и место
Технолошки Факултет, Универзитет у Новом Саду, 1996. год.
Број публикованих радова: (до три рада)
1. Еколошко васпитање у нижим разредима основне школе, Ecological education in lowe classes of primary school, Zbornik radova XIII Medjunarodnog naucnog skupa "Covek i radna sredina" Fakultet zastite na radu, Nis, 2005., str. 403-408. 2. Computer as an aid serving for the purpose of improving mathematics, social science and nature study teaching and learning process, The third international conference on informatics educational technology and new media in education, University of Novi Sad of education on Sombor, Sombor, 2006., page from 389 to 403, 3. Спортско-рекреативна улога школе у природи у функцији еколошког образовања;- Спортско-рекреативна улога на училиштата во природа во функцијална еколошкото образование; Списание за научни и стручни прашања од физичката култура-Скопје, 2008., Година 36, Бр. 2. стр. 255-257.

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ
УЧИТЕЛСКИ ФАКУЛТЕТ – Природен

28. 03. 2011.			
Б р о ј	П р и л о г	В р е д н о с т	
07	612		

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ
Бр. 11-23/28
09.09.2011 год.
ПРИШТИНА

Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен
Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић
Радно место
Асистент на предметима: Методика наставе природе и друштва, Заштита и унапређивање животне средине, Природа и друштво 1.
ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА
Назив дисертације
„Садржаји из области заштите и унапређивања животне средине у настави природе и друштва“
Web адреса на којој се налази извештај Комисије о научној заснованости теме
http://www.uf-pz.net
Научна област УДК (текст)
Методичко-дидактичка
Ментор и састав комисије за оцену дисертације
Др Саит Качапор, ментор Др Радивоје Кулић, коментор Др Катица Косановић, члан Др Стојан Ценић, члан Др Јован Базић, члан
Значај и допринос докторске дисертације
Да васпитно-образовна компонента у заштити и унапређивању животне средине представља важну карику у комплексу задатака које треба програмирати и реализовати може се уочити већ у првим поглављима рада мр Слађане Видосављевић. Да бисмо имали што мање негативних последица и да бисмо нарушавање еколошке равнотеже свели на минимум, неопходно је младу популацију васпитавати и образовати од најранијег узраста због чега се основна школа сматра најодговорнијом у доприносу развијања позитивне еколошке свести. Заштита животне средине захтева свесне и одговорне појединце са осећајем за перцепцију угрожености што резултира еколошким понашањем и ангажовањем у конкретним условима. Управо о томе као и о програмским садржајима из којих ученици највише остварују знање о овој области дошло се до сазнања како кроз теоријски тако и кроз истраживачки део ове докторске дисертације. Указивањем на значај школе и осталих школских чинилаца, кандидат с правом истиче на пре свега потребу осавремењавања наставних планова и програма садржајима еколошког образовања и васпитања за заштиту и унапређивање животне средине као један од најзначајнијих и најсложенијих задатака у екологизацији образовања. Настава Природе и друштва, с обзиром на то да поседује потенцијал, а који се огледа пре свега у природи садржаја, представља значајну компоненту у промовисању заштите и унапређивања животне средине и веома је важно искористити ту њену предност на остале предмете. У раду је крајње коректно извршена анализа садржаја из области заштите и унапређивања

животне средине у оквиру наставног програма Природе и друштва као и анализа уџбеника од првог до четвртог разреда основне школе. На основу тога мр Слађана Видосављевић је правилно закључила да су програмски садржаји у односу на пререформисане знатно обогаченији еколошким садржајима, али не и у довољној мери с обзиром на могућности које овај предмет пружа. У вези са тим предлажу се и неке активније методе рада које нам у великој мери омогућавају да ученике промишљено усмеравамо посматрању и истраживању и то путем различитих активности сходно њиховим узрасним карактеристикама. Конкретизација садржаја из заштите и унапређивања животне средине односи се пре свега на непрекидном указивању и откривању еколошких веза човека и природе, јер само они који схвате ту нераскидиву повезаност разумеће и потребу за очувањем животне околине. За овакав вид рада велики је број наставних јединица у оквиру наставе Природе и друштва на шта кандидат примерима указује.

Истраживање у оквиру предложене докторске дисертације заснива се на основу постављеног проблема у којој мери основна школа и њени чиниоци дају допринос у реализацији садржаја из заштите и унапређивања животне средине у млађим разредима основне школе, а који се остварује у оквиру наставног предмета Природа и друштво, и на ком нивоу су усвојена знања ученика примењива у свакодневном односу према животној средини. Циљ истраживања односи се на утврђивање ставова и мишљења учитеља који су то услови које основна школа треба да обезбеди, и у којој мери од њих зависи квалитет усвојених садржаја из заштите и унапређивања животне средине у млађим разредима основне школе, па самим тим и васпитање за ову област. Истовремено циљ је, и да се утврди у којој мери долази да позитивног односа ученика према заштити и унапређивању животне средине, на основу усвојеног знања из наставног предмета Природа и друштво. Имајући у виду напред речено, може се тврдити да је одабир проблема и циљ истраживања адекватан, како теоријски, тако и са становишта праксе, јер истраживање омогућава да се упозна педагошка стручна и научна јавност, како би се у будућности интензивирало истраживање у овој области.

Узорак истраживања чинили су учитељи који изводе наставу у разредима од првог до четвртог разреда из десет анкетираних основних школа и исто толико места у Републици Србији, као и ученици трећег и четвртог разреда из школа и места из којих су анкетирани учитељи. Опредељење да се анкетирају само ови разреди пошло се од чињенице да су ученици стекли основна елементарна знања пре свега кроз обавезни предмет Природа и друштво и Свет око нас, па је самим тим и њихова способност за перцепцију угрожености животне средине објективнија. Несумњиво да овакав избор узорака носи са собом одређена ограничења у смислу извођења завршних закључака, али је кандидаткиња ова ограничења узела у обзир приликом тумачења добијених резултата, па процењујемо да је овакав избор узорака адекватан с обзиром на основне постављене циљеве истраживања. У истраживању употребљени инструменти (упитници за учитеље и ученике) одговарају постављеном проблему и омогућавају добијање одговора на постављена истраживачка питања. За обраду података коришћене су методе дескриптивне статистике и методе статистике закључивања (хи квадрат, модалитет укрштених варијабли), што представља одабир који је методолошки оправдан, коректан и усклађен са предходно дефинисаним циљем и задацима. Дискусија следи истраживачке задатке и сам циљ, и обезбеђује одговор на постављени основни проблем истраживања.

У закључној расправи о значају основне школе и њених чинилаца за квалитетније усвајање садржаја из заштите и унапређивање животне средине у оквиру наставе Природе

и друштва указано је на њихов теоријски и практичан значај у постојећем васпитно-образовном систему.

Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Оригиналност докторске дисертације посебно долази до изражаја у истраживачком делу рада, које је кандидаткиња мр Слађана Видосављевић одрадила. Анализом и интерпретацијом добијених резултата којим су потврђене постављене хипотезе обрађена су многа питања без којих није могуће проучавати област из заштите и унапређивања животне средине када је у питању основна школа и квалитет усвојености садржаја из овог образовног подручја рада.

Оцену о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Дисертација је, у целини, обрађена у складу са образложењима наведеним у пријави теме, као и у складу са захтевима које је, посебно у методолошком смислу, постављао ментор.

Рад има 265 страница компјутерски обрађеног текста на рециклираном папиру и 28 страница значајних прилога проистеклих из истраживачког дела рада. Овај рад је садржински подељен у осам поглавља при чему се теоријски део састоји од пет, док у емпиријски део улазе три поглавља, списак литературе и прилози. На почетку је дат резиме на српском, енглеском и шпанском језику са кључним речима у коме се сажето износе мотиви истраживања, контекст у коме је истраживање усмерено и кључни елементи коришћени за формулисање методолошког приступа емпиријског дела рада. Након уводног дела, у коме је указано на друштвени и педагошки значај теме, обрађено је прво поглавље теоријског дела посвећено екологији, и има 33 страна, у оквиру којег су поднаслови: Историјски аспект развоја еколошке мисли; Развој еколошке мисли у Србији; Појам екологије и њен значај; Различити приступи и дефиниције у одређивању појма „животна средина“; Однос човека и животне средине; Загађивање и заштита животне средине; Еколошка криза-неопходност развоја еколошке свести и еколошке културе.

У даљем тексту тезе кандидаткиња мр Слађана Видосављевић се у оквиру другог поглавља: ЗАШТИТА И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У СИСТЕМУ ФОРМАЛНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА, бави битним друштвено-нормативним потребама развоја образовања за заштиту и унапређивање животне средине, указује на његове циљеве и задатке, при чему се као значајни чиниоци еколошког васпитања и образовања истичу пре свега школа и породица. Указујући на садржаје из ове области који су Наставним планом и програмом основне школе предвиђени надовезује се на следеће поглавље са темом: МЕТОДИКА НАСТАВЕ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА У КОНЦЕПЦИЈИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА, у оквиру кога су приказани развој и место предмета у нашем школству, циљ и задаци, основна обележја садржаја, као и нови приступ настави природе и друштва уз коришћење савремених метода, облика рада, специфичних објекта и наставних средстава у складу са данашњом образовном технологијом. Разматра се посебно значај осавремењавања наставе Природе и друштва у циљу ефикаснијег усвајања садржаја уопште, али са посебним акцентом на оне који се односе на заштиту и унапређивање животне средине. Четврто поглавље под насловом

НАСТАВА ПРИРОДЕ И ДРУШТВО У ФУНКЦИЈИ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, пружа нам увид да је овај предмет програмски највише конципиран за област из заштите и унапређивања животне средине у односу на остале наставним планом предвиђене предмете. То се посебно може сагледати кроз два поднаслови: Анализа заступљености садржаја из области заштите и унапређивања животне средине у наставним програмима Свет око нас (први и други разред) и Природа и друштво (трећи и четврти разред); Заступљеност садржаја из области заштите и унапређивања животне средине у уџбеницима Свет око нас и Природа и друштво. Кандидаткиња на крају овог поглавља истовремено указује и на неке могућности активнијег усвајања ових садржаја истичући при томе као битан предуслов мотивисаност и стручност учитеља за овај вид образовања. Последње, пето поглавље теоријског дела, бави се приказом досадашњих истраживања из области заштите и унапређивања животне средине.

Други део рада је емпиријски, има 115 страна, и у оквиру њега садржана су поглавља која уобичајно садрже извештај о спроведеном истраживању. Поднаслови се односе на предмет и проблем истраживања, циљеве истраживања, узорак истраживања, поступак прикупљања података, варијабле истраживања, поступак обраде података. Резултати истраживања приказани су у оквиру емпиријског дела, у тексту који има 93 страна, што указује на озбиљност са којим се пришло у проучавању и обради проблема.

На седам наредних страница у посебном поглављу су дата закључна разматрања, у оквиру којег су истакнути генерални закључци на основу спроведеног истраживања.

Рад има 18 табела, 89 графикана, а на крају се попис коришћених извора са 232 јединице цитиране литературе.

Научни резултати докторске дисертације

С обзиром на то да не постоје у довољној мери комплексна емпиријска истраживања за област из заштите и унапређивања животне средине у млађим разредима основне школе, мр Слађана Видосављевић је пошла у проучавање са циљем да се упозна педагошка стручна и научна јавност, како би се у будућности интензивирала истраживања у овој области, с једне стране, али и да се укаже на реално стање у пракси, с друге стране. У процесу проучавања и истраживања, дошло се до низа веома интересантних закључака од којих издвајамо:

- Заштита и унапређивање животне средине постаје све значајније подручје у нашем животу, и као такво је све више средиште васпитно-образовних садржаја;
- Васпитање и образовање за заштиту и унапређивање животне средине на основношколском нивоу слободно се може рећи да представља камен темељац у остваривању циљева и задатака свестраног развоја личности као снажан допринос у свеукупном формирању еколошке свести и културе;
- Према наставном програму основне школе, у разредној настави (од првог до четвртог разреда) садржаји који третирају заштиту и унапређивање животне средине изучавају се углавном кроз обавезни предмет Природа и друштво;
- Анализом наставног програма као и анализом уџбеника Природе и друштва за сва четири разреда установљено је да су садржаји из области заштите животне средине у знатно вишој мери заступљенији у односу на пререформисане, што се сматра помаком, али и да то у довољној мери не задовољава потребу за

васпитањем и образовањем у овој области;

- У образовању које представља својеврстан облик интеракције, улоге учитеља и ученика су подељене и различите, али се оне међусобно преплићу, и оно што је од посебне важности, јесу стварни облици партиципације ученика у том процесу, при чему еколошки садржаји дају довољно простора да они учествују у релевантним активностима, а савремена школа са свим својим чиниоцима треба то да омогући;
- Значај школе као основног чиниоца еколошког васпитања и образовања огледа се и између осталог да у постојећој концепцији образовања обезбеди адекватне услове у погледу материјално-техничких, дидактичко-методичких, организационих, како би се на ефикаснији начин предвиђени садржаји из области заштите и унапређивања животне средине усвајали у оквиру наставе Природе и друштва, и тиме побољшала примењивост усвојеног градива у свакодневном животу;
- Чињеница је да учитељи постају свеснији улоге коју морају да одиграју у концептуализацији садржаја о значају животне средине, и у развијању сазнајних оквира ученика у погледу њихове у животној средини, на шта указују добијени резултати истраживања;
- Истраживање мишљења ученика трећег и четвртог разреда основне школе послужила је као основа за разматрање у којој мери они поседују позитиван став према животној средини формираног, пре свега на основу квалитета усвојених садржаја из области заштите и унапређивања животне средине у оквиру предмета Природа и друштво;
- Постојећа концепција васпитања и образовања мора да се огледа у функционалном усвајању градива, јер активан ученик је смисао и циљ сваке успешне школе;
- Допринос науци огледа се и у чињеници да дисертација указује на битне факторе који утичу на успешност у реализацији садржаја из ове области, и њиховом већом применом резултирало би у знатно позитивнијем односу ученика млађег школског узраста према заштити и унапређивању животне средине, што је предуслов формирања еколошки свесне и савесне личности.

Примењивост и корисност резултата у теорији и пракси

Сазнања до којих је дошла кандидаткиња у току проучавања постављене теме су корисна за теоријски развој педагошке науке у оквиру области заштите и унапређивања животне средине и практичну примену истих у свакодневном васпитно-образовном раду у основној школи, што показује да је њена докторска дисертација и теоријски и практично вредан научни рад.

Начин презентирања резултата научној јавности

Кандидаткиња мр Слађана Видосављевић је, у свом раду користећи домаћу и страну литературу која је наведена у одговарајућем делу рада, адекватно обезбедила добру основу за одабир теоријског приступа и разраду проблема истраживања, као и тумачење добијених резултата. Полазећи од проблема истраживања и постављеног циља и задатака, а и у циљу провере постављених хипотеза, у истраживању су примењене метода теоријске анализе, дескриптивна метода, као и емпиријско-неекспериментална метода. У стварању теоријске основе истраживања са циљем да се расветли теоријски проблем

истраживања првенствено се користила метода теоријске анализе, која је уједно послужила и у фази интерпретације добијених резултата, поготово приликом поређења добијених резултата са резултатима досадашњих истраживања и теоријским разматрањима проблема који се истражује. Будући да се овим радом настојало дати допринос усавршавању и адекватној примени васпитања и образовања за заштиту и унапређивање животне средине у основној школи, истраживање је оперативно (примењено). Бројне појаве назначене у задацима и хипотезама су праћене континуирано, кроз дужи временски период у току израде стручних радова из ове области, због чега је примењен и ех-пост факто поступак.

С обзиром на то да је кандидаткиња, мр Слађана Видосављевић, често неку појаву проучавала у исто време, имала је и трансферзални приступ. Истраживање је усмерено на садашњост, тј. на решавање актуелних проблема педагошке праксе у области васпитања и образовања за заштиту и унапређивање животне средине, а у оквиру наставе Природе и друштво. У циљу потпунијег упознавања законитости, настојало се и да се оде даље од педагошке дескрипције ка изналажењу узрочно-последичних веза, што се посебно може уочити у оквиру интерпретације добијених резултата, где је уочљива каузална метода. Само истраживање је обављено уз примену емпиријско-неексперименталне методе која се примењује када се жели утврдити настава (наставни процес) онаква каква је у одређеном времену и простору, и да се анализирају корелације између варијабли социјалне средине, пре свега школе као један од најзначајнијих фактора образовања за област из заштите и унапређивања животне средине. За потребе истраживања специјално је конструисана анкета, као поступак за прикупљање података за педагошко истраживање помоћу упитника са скалама процене и распоном варијације од 1-5, за учитеље и ученике. Чињеница је да је због осетљивости и мултидимензијалности предмета истраживања било тешко прецизно дефинисати и изнијансирати скалу мерења појединих питања односно утврдити различите вредности којима испитаници преферирају, односно непреферирају. Потешкоће су несумњиво постојале и у одабиру и рангирању добијених одговора ученика на отворени тип питања, за које сматрамо да је потребно пре свега практично искуство из ове области, а што се код кандидаткиње на основу добијених и интерпретираних резултата може константовати. Кандидаткиња резултате истраживања јасно и прецизно тумачи, вршећи добру компарацију и указујући на теоријске и практичне импликације добијених резултата.

Главни допринос дисертације (текст до 100 речи)

Докторска дисертација „Садржаји из области заштите и унапређивања животне средине у настави природе и друштва“, представља вредан и озбиљан научно-истраживачки допринос педагошкој науци.

Кандидаткиња је показала не само добро познавање проблематике којом се бави него и много смисла и умешности за теоријску анализу и критичко сагледавање праксе указујући нам то пре свега кроз емпиријски део рада.

На основу наведених чињеница, Комисија предлаже да се докторска дисертација под насловом „Садржаји из области заштите и унапређивања животне средине у настави природе и друштва“, кандидаткиње мр Слађане Видосављевић прихвати и да се одобри јавна одбрана пред именованом комисијом.

**ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. 55.
ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. 64. И 69. СТАТУТА
УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ**

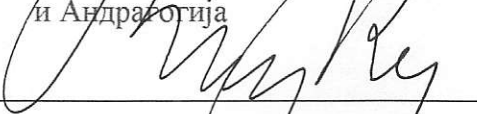
У Косовској Митровици

Чланови Комисије:

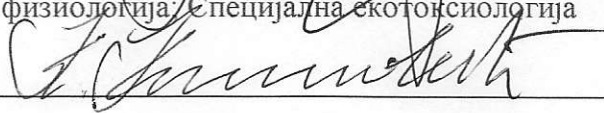
Др Саит Качапор, редовни професор Педагогије, ужа научна област Школска педагогија
са методиком рада школског педагога и Методика наставе природе и
друштва

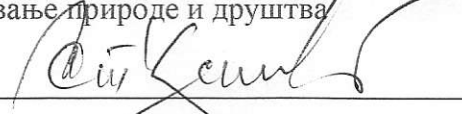
Др Радивоје Кулић, редовни професор Педагогије, ужа научна област Општа педагогија
и Андрагогија

Др Катица Косановић, редовни професор Биологије, ужа научна област Упоредна
физиологија, Специјална екотоксиологија

Др Стојан Ценић, редовни професор Педагогије, ужа научна област Методика наставе
познавање природе и друштва

Др Јован Базић, ванредни професор Социологије, ужа научна област Социологија
образовања

